

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

ФЕДОРОВА НАДІЯ ВІКТОРІВНА

УДК 347.775

ТЕЛЕФОРМАТ ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право;
міжнародне приватне право

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Науково-дослідному інституті інтелектуальної власності Національної академії правових наук України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України
Мироненко Наталія Михайлівна,
Науково-дослідний інститут інтелектуальної
власності НАПрН України,
заступник директора з наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Короєд Сергій Олександрович,
Заклад вищої освіти
«Університет Короля Данила»;
професор кафедри права

кандидат юридичних наук, доцент
Резнік Ганна Олегівна,
Національне агентство кваліфікацій,
Керівник відділу забезпечення
діяльності членів НАК секретаріату
Національне агентство кваліфікації

Захист відбудеться «30» вересня 2021 року об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.504.01 у Науково-дослідному інституті інтелектуальної власності Національної академії правових наук України за адресою: 03150, м. Київ, вул. Казимира Малевича, 11.

З дисертацією можна ознайомитися у Науково-дослідному інституті інтелектуальної власності Національної академії правових наук України за адресою: 03150, м. Київ, вул. Казимира Малевича, 11.

Автореферат розіслано «30» серпня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Шабалін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження Сучасний стан законодавчого регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності характеризується процесом реформування. Завершився черговий етап реформи правової охорони промислової власності, триває пошук оптимальних шляхів удосконалення законодавства у сфері авторського права і суміжних прав з урахуванням сучасних тенденцій його розвитку в європейських країнах в умовах впровадження новітніх технологій в усі сфери суспільного життя, які суттєво впливають на результати творчої інтелектуальної діяльності, визначають їх особливі риси. У процесі розбудови європейського дослідницького та інноваційного простору в країнах ЄС основна увага зосереджується на посиленні цивільно-правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що є актуальним і для України. Вирішення цієї проблеми безпосередньо залежить від наявності якісного ефективного законодавства, яке охоплювало б усі відносини, що потребують правового регулювання, у тому числі відносини, що виникають при створенні та використанні телеформатів.

Телеформат – це не тільки ідея, а і її втілення, технічні нюанси, візуалізація, музика, образи й стиль ведучих, дизайн студії та інше оформлення. Він об'єднує в собі значну кількість елементів, які становлять певну систему. Сьогодні як у теорії, так і правозастосовній практиці не лише в Україні, а й у зарубіжних країнах, таких як Великобританія, Франція, США та інші, відсутнє усталене визначення телевізійного формату та його правової природи. Телевізійний формат не передбачається у переліку об'єктів права інтелектуальної власності у жодній країні світу. Така невизначеність стала причиною прийняття судами часом діаметрально протилежних рішень при розгляді спорів, пов'язаних із порушенням прав на телеформат, зокрема при вирішенні питання чи є телеформат об'єктом охорони авторського права. Конфлікт між наявністю об'єктивної потреби у правовій охороні та захисті прав на телеформат та неспроможністю існуючого правового механізму задовольнити її призвів до появи недержавних структур, які взяли на себе функцію захисту прав на телевізійний формат та здійснення боротьби з піратством в індустрії створення і торгівлі телеформатами. Такий стан речей значною мірою обумовлюється недостатнім рівнем наукової розробки цієї проблеми.

Окремі питання охорони та захисту прав інтелектуальної власності на телевізійний формат були предметом наукових досліджень українських вчених, зокрема Штефан А. С., Жукова В.І. та висвітлювалися у наукових працях зарубіжних авторів, зокрема Мідоу Р., Морана А., Оурена Т., Вайсборда С. та інших авторів. Розкриття в існуючих публікаціях питань охорони, захисту та самої природи телеформату носить фрагментарний характер, що не вирішує проблему в цілому. Відсутність у законодавстві України механізмів, які б протидіяли та попереджали порушення авторського права на телеформат, визначали б особливості його правової природи, не сприяє формуванню усталеної судової практики з розгляду даної категорії справ. Відсутність комплексного системного монографічного наукового дослідження, присвяченого проблемі визначення правової природи телеформату та відповідного правового механізму його охорони та захисту, не відповідає викликам, які стоять перед наукою авторського права сьогодні.

Теоретико-методологічною основою вирішення поставлених завдань та надання висновків стали праці вітчизняних та іноземних науковців, представників

науки цивільного права, теорії права інтелектуальної власності, у тому числі авторського права, зокрема: О. Аврамова, О. Андрейцева, Б. Антимопова, А. Аксютіна, С. Бурлакова, Є. Вавилина, Т. Вахонева, І. Венедіктова, А. Данилюк, А. Дідук, В. Дмитренко, В. Дозорцева, В. Дроб'язко, О. Жилінкова, В. Жукова, І. Калаур, Л. Кирильєва, Н. Кузнєцової, Н. Макагонова, Н. Мироненко, Т. Нікольської, О. Орлюк, В. Примак, З. Ромовської, С. Савич, М. Сибільова, Д. Сирота, В. Скордамалья, Н. Суботи, О. Тверезенко, В. Троцької, Г. Цифра, А. Штефан, О. Штефан, А. Яковець, Н. Яркіна, П. Дженсен, Р. Коллінз, Й. Кох, Л. Логан, А. Мартіно, Б. Мелвіль, Р. Мідоу, К. Міхауд, А. Моран, Т. Оурен, Р. Стоун та ін.

Водночас розбудова національної системи охорони та захисту інтелектуальної власності, триваюча реформа законодавства у сфері інтелектуальної власності, обумовлена виконанням Україною зобов'язань за Угодою про асоціацію України з ЄС, а також завершення формування в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності визначають актуальність подальшого пошуку удосконалення механізмів захисту авторського права, у тому числі й на телеформат, як в процесі правового регулювання, так і правозастосування. Викладене зумовлює актуальність та вибір теми даного дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Тема дослідження відповідає цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, затвердженим Указом Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016 – 2020 роки, затвердженої постановою Президії НАПрН України від 03 березня 2016 р.

Дисертацію виконано в межах планів наукових досліджень НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, зокрема розробки науково-дослідних тем: «Правова охорона нетипових (некласичних) об'єктів авторського права» (0115U001912), «Юрисдикційна форма захисту авторського права і суміжних прав» (0115U001911).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є науково-теоретичне обґрунтування цілісного механізму правової охорони телеформату як об'єкта авторського права, а також розроблення відповідних пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності та практики його застосування.

Досягнення визначеної мети обумовлює вирішення наступних *завдань*:

- виявити сутнісні ознаки та сформулювати авторське визначення таких термінів як: «телеформат», «колективний твір»;
- визначити та проаналізувати структуру відносин, що виникають під час виготовлення телеформату з урахуванням стадій його створення;
- виявити об'єкти - елементи телеформату, що складають його внутрішню структуру, дослідити їх юридичну природу та особливості правової охорони у складі телеформату;
- визначити суб'єктний склад відносин, що виникають у процесі створення телеформату та його використання;
- дослідити та виявити особливості інституту співавторства стосовно процесу створення телеформату;

- виявити та дослідити види цивільних договорів, що укладаються в процесі створення та використання телеформату, визначити особливості та запропонувати їх класифікацію;
- виявити особливості реалізації майнових прав авторів телеформату та інших суб'єктів права на телеформат
- визначити основні тенденції, принципи та напрями розвитку правового регулювання відносин щодо адаптації телеформату;
- дослідити досвід країн ЄС з метою його використання у підвищенні якості правового регулювання відносин щодо створення та використання телеформату;
- надати науково-обґрунтовані пропозиції по удосконаленню положень законодавства у сфері авторського права в аспекті охорони та захисту прав на телеформат як об'єкт авторського права.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають при створенні та використанні телеформату, як об'єкта авторського права.

Предметом дослідження є законодавство України, міжнародні акти та зарубіжне законодавство, доктрина цивільного права, права інтелектуальної власності, зокрема авторського права, судова практика по вирішенню конфліктів щодо телеформату.

Методологічна основа дослідження ґрунтується на системі філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів. Так, за допомогою *діалектичного методу пізнання* було досліджено категоріальний апарат проблеми, зокрема такі поняття як телеформат, суб'єкти права інтелектуальної власності на телеформат, продюсер, колективний твір, сценарний договір, розкрито особливості реалізації функцій права у процесі правотворення та правореалізації стосовно телеформату (підрозділи 1.2, 1.3 дисертації, розділ 2 дисертації). *Методи системного аналізу та синтезу, дедукції та індукції, узагальнення* сприяли всебічному розкриттю особливостей структури телеформату, визначенню складу об'єктів авторського права, які є його складовими елементами, розкриттю елементів, що визначають його зовнішню форму та внутрішній зміст, виявленню їх охороноздатності засобами авторського права (підрозділи 1.2, 1.3 дисертації). Використаний у роботі *системно-структурний метод* дозволив розкрити суб'єктний склад механізму адаптації телеформату, роль організацій колективного управління правами у процесі використання телеформату (підрозділи 2.3., 3.2. дисертації). Застосування *історико-правового та порівняльно-правового методів* дозволило дослідити процес створення телеформату, порівняти норми міжнародного, європейського та національного законодавств в умовах глобалізації і на цій основі визначити спільне та відмінне у правовому механізмі охорони та захисту телеформату, виявити загальні проблеми, які вимагають вирішення як на національному, так і на міжнародному рівнях (підрозділи 1.2, 3.3 дисертації). *Формально-юридичний метод* сприяв тлумаченню правових норм, що регулюють цивільно-правові відносини, які виникають у процесі створення та використання телеформату в національному та європейському законодавстві, в Угоді про асоціацію України з ЄС (підрозділи 1.1, 1.2, 2.3, 3.3). *Прогностичний метод* використано при визначенні загальних тенденцій подальшого розвитку правового регулювання авторсько-правових відносин при створенні та розповсюдженні телеформату у світі та Україні, а також при розробці пропозицій щодо удосконалення законодавства в окресленій сфері (підрозділи 1.1, 1.2., 2.1, 2.2, 3.1.3.3 дисертації).

Нормативно-правову базу дослідження становлять акти конституційного, цивільного, цивільно-процесуального законодавства України; директиви та регламенти ЄС, міжнародні договори у сфері інтелектуальної власності, Угода про асоціацію України з ЄС, Угода ТРІПС, законодавство Великобританії, Франції, Канади, США, Республіки Молдова.

Емпіричною основою дослідження стали матеріали судової практики, правові позиції Верховного Суду, Суду ЄС, судова практика Німеччини, Данії, Франції, Бразилії, Японії, аналітичні матеріали органів Всесвітньої організації інтелектуальної власності у сфері охорони та захисту авторського права.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших в Україні комплексних системних монографічних досліджень цілісного механізму правової охорони телеформату як об'єкта авторського права, в якому сформульовано низку теоретичних положень та висновків, практичних пропозицій, які спрямовані на подальший розвиток теорії цивільного права та авторського права, вдосконалення законодавства України та практики його реалізації у зазначеній сфері.

Наукова новизна одержаних результатів конкретизована у наступних положеннях:

вперше:

1) запропоновано авторське визначення терміну «телеформат» як колективного аудіовізуального твору, що є результатом творчої діяльності, об'єктивна форма вираження якого отримує прояв у вигляді самостійного, цілісного об'єкта цивільного права у його аудіовізуальному відображенні (зображення) на будь-якому екрані, отримане шляхом відтворення технічними засобами, а внутрішня структура характеризується таким поєднанням його елементів, яке надає йому нової якості, що є основою його ідентифікації, вирізнення з-поміж схожих об'єктів правової охорони;

2) доведено, що телеформат як вид аудіовізуального твору характеризується як всіма ознаками, що притаманні даному виду твору, так і особливими ознаками, до яких належить: а) об'єктивна форма вираження загальної ідеї, сюжету; б) включає шаблон для відтворення, як у різних епізодах певної серії телеформату, так і в різноманітних втіленнях телеформату; в) призначений для багаторазового відтворення різноманітними способами; г) здатний бути адаптований з урахуванням національних особливостей;

3) доведено, що всі елементи, які утворюють внутрішню структуру телеформату, пов'язані між собою і утворюють єдину цілісну структуру, яка має здатність до багаторазового використання; ідентифікація телеформату лежить у площині творчого об'єднання всіх його складових, які в своїй сукупності та поєднанні породжують синергетичний ефект – створюється об'єкт, властиві ознаки якого не дорівнюють простій сумі ознак його складових, що відрізняє його від інших схожих об'єктів правової охорони;

4) залежно від стадій створення телеформату та спрямованості творчої діяльності запропоновано класифікацію авторів телеформату на дві групи: першу групу складають автор сценарію та режисер-постановник телевізійного формату, результати творчої діяльності яких є основою для створення майбутнього об'єкта; до другої групи належать: композитор, оператор-постановник, художник-постановник, які допомагають втілювати та реалізувати творчий задум перших авторів, наповнюючи майбутній телеформат іншими необхідними складовими;

5) запропоновано авторське визначення «колективного твору» як твору, створеного в результаті творчої діяльності двох або більше авторів, який структурно може включати в себе необмежену кількість елементів незалежно від форми їх вираження, що об'єднані в єдине ціле; обґрунтовано, що телеформат як колективний твір, створений у результаті творчої діяльності колективу авторів різних галузей мистецтва, складається з окремих частин (елементів) незалежно від зовнішньої форми їх вираження, що об'єднані єдиним творчим задумом та утворюють єдине нерозривне ціле.

удосконалено

б) наукові підходи до розуміння імпровізації як елемента телеформату, під якою розуміється акторська імпровізація, зовнішньою формою прояву якої є власні (не за сценарієм) дії і/або викладений текст суб'єкта імпровізації під час зйомок або прямої трансляції, яка надає індивідуальності, оригінальності, та неповторності змісту телеформату, може змінюватися під час наступних зйомок чи прямих трансляцій телеформату, носить непередбачуваний характер, залежить від суб'єктивного фактору і є прямим віддзеркаленням майстерності суб'єкта імпровізації, зафіксована в матеріальній або в електронній (цифровій) формі;

7) теоретичні підходи до визначення ознак, належних персонажу як елементу телеформату, до яких пропонується віднести ім'я, його зовнішність (портрет), сферу діяльності та фах, вік, мову, звички, належність до певної соціальної групи, а також місце та роль персонажу за сценарієм, які дозволяють виокремити його з поміж інших учасників (діючих осіб);

8) наукові позиції щодо співвідношення понять «персонаж» та «сценічний образ», зокрема доведено, що ці поняття взаємопов'язані, проте останнє поняття, яке переважно застосовують у разі сценічного представлення твору, є більш широким, оскільки для його створення використовуються не лише характеристики власне персонажа, а й додаткові засоби (музика, декорації, тощо), за допомогою яких акцентується увага глядача на розвитку сюжетної лінії;

9) теоретичні підходи до класифікації договорів щодо розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права, зокрема договори, що врегульовують відносини сторін в процесі створення та використання телеформату залежно від змісту діяльності, її результатів та суб'єктного складу, доцільно класифікувати на: а) договори, що укладаються на стадії створення телеформату (договір на створення сценарію або договір про передачу прав на існуючий сценарій); б) договори, що опосередковують процес використання телеформату (ліцензійний договір, договір про передання майнових прав); в) договори, які в однаковій мірі можуть використовуватися як на стадії створення, так і на стадії використання телеформату - універсальні договори (договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності; продюсерський договір);

набули подальшого розвитку:

10) концептуальні підходи до виявлення та розкриття правової природи внутрішніх елементів телеформату в аспекті їх авторсько-правової охорони, зокрема, тема, матеріал як джерело інформації для створення сценарію та його дійових осіб авторським правом не охороняються, водночас сценарій телеформату та персонажі (система оригінальних образів), описані в сценарії, є об'єктами правової охорони;

11) концептуальні підходи до розширення переліку способів використання передач (програм) організацій мовлення шляхом Інтернет-мовлення, зокрема

пропонується таким організаціям надати право на трансляцію своїх передач (програм) в мережі Інтернет за допомогою будь-яких Інтернет-платформ та мереж цифрової дистрибуції, які забезпечують доступ будь-якої особи до передачі (програми) мовлення з місця та в час, обрані нею.

12) теоретичні підходи до визначення функцій сценарного договору, зокрема, якщо сценарій створюється як колективний твір, договір має виконувати не лише регулятивну та охоронну функції, а й організаційну функцію, яка полягає у забезпеченні узгодження дій всіх учасників процесу створення сценарію по строках та результатах діяльності;

13) теоретичні підходи до вирішення проблеми правової регламентації використання твору шляхом адаптації, зокрема договірна модель, яка використовується сторонами, має виконувати роль адекватної правової форми, яка дозволяє створити похідний твір, базуючись на «біблії» телеформату, за умови дотримання обмежень щодо адаптації окремих елементів телеформату;

14) теоретичні підходи до визначення загальних тенденцій щодо рівня правової охорони телеформату в Україні, країнах ЄС та США, що дало підстави запропонувати розробити на рівні ВОІВ окремий договір про охорону прав на телеформат або рекомендації (чи роз'яснення) щодо правового регулювання відносин, пов'язаних з використанням телеформату.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції, як теоретичного, так і практичного характеру, можуть бути використані: у *науково-дослідній сфері* – для подальших теоретичних досліджень і розробок у сфері авторського права; в законопроектній роботі – в процесі вдосконалення законодавства України в сфері авторського права і суміжних прав; у *правозастосовній практиці* – застосування судами норм національного законодавства, міжнародних угод, дія яких є обов'язковою для України, європейської судової практики в процесі розгляду спорів щодо порушення прав інтелектуальної власності; у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Право інтелектуальної власності», «Договори у сфері інтелектуальної власності».

Особистий внесок здобувачки. Дисертаційна робота є самостійною завершеною науковою працею. Викладені в дисертації положення, висновки і рекомендації отримані в результаті особистого вивчення та аналізу наукових джерел, національної та зарубіжної нормативно-правової бази, судової практики. Теоретичні положення наукової новизни та висновки сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи пропозиції інших авторів мають відповідні посилання

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати наукового дослідження обговорювалися на спільних засіданнях відділу авторського права і суміжних прав та центру правового забезпечення розвитку науки і технологій НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, де виконувалася дисертація. Викладені в дисертації теоретичні висновки та положення оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, форумах, круглих столах, зокрема:

науково-практичній інтернет-конференції «Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності» (м. Черкаси, 07 квітня 2015р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Особливості і

тенденції розвитку правотворчості в умовах трансформації суспільства» (м. Одеса, 17 квітня 2015 р.) III Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності «Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри» (м. Київ, 18 вересня 2015 р.); V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інтелектуальна власність: погляд з XXI століття» (м. Черкаси, 15 жовтня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Юридична наука та практика: виклики сучасних євро інтеграційних процесів» (м. Братислава, Словачка Республіка, 27-28 листопада 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Рівень ефективності та необхідність впливу юридичної науки на нормотворчу діяльність та юридичну практику» (м. Харків, 5-6 лютого 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції ім. Ю.С.Червоного «Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» (м. Одеса, 18 грудня 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності» (7-8 квітня 2015 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Права людини в Україні і світі: охорона, реалізація, захист» (м. Київ, 3 грудня 2015 р.); Науково-практичній конференції «Актуальні проблеми інтелектуального права» (м. Львів, 23 вересня 2016 р.).

Структура і обсяг дисертації обумовлені завданнями та логікою предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які охоплюють 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 210 сторінок, з них: основного тексту—183 сторінок, список використаних джерел (252 найменування) – на 25 сторінках, 1 додаток на 2 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** розкрито та обґрунтовано актуальність дисертаційного дослідження, визначено його мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, методологічну основу його здійснення; сформульовано основні положення наукової новизни одержаних результатів; визначено теоретичну і практичну значущість отриманих результатів і особистий внесок здобувача, викладено дані про структуру та обсяг роботи.

Розділ 1 «Загально-теоретичні та методологічні засади правової охорони телеформату» складається з трьох підрозділів, в яких досліджено поняття, ознаки, елементи внутрішньої структури телеформату, його зовнішню форму вираження, стадії процесу створення телеформату, проаналізовано стан правової охорони та захисту прав на телеформат в Україні та зарубіжних країнах.

У підрозділі 1.1. «*Теоретичні підходи до визначення правової природи телеформату*» виявлено, що телеформат як об'єкт дослідження, почав привертати увагу вчених ще у 70-ті роки минулого століття, але й дотепер характеризується правовою невизначеністю як у теорії, так і в законодавстві. Аналізуються у полемічній формі існуючі підходи до визначення телеформату у прив'язці до окремих його елементів – ідеї, концепції програми, шаблону. Обґрунтовується, що такий спрощений підхід до визначення телеформату не розкриває його правову природу, має серйозні економічні наслідки для телевізійної індустрії. Спираючись на практику створення телеформатів, доводиться, що існують два основних типи

формату – формат на основі докладно прописаного сценарію і формат, який чітко не прописано сценаристами.

Дослідження ознак твору, зокрема й аудіовізуального твору, їх екстраполяція на телеформат, дозволило обґрунтувати висновок, що ознаки притаманні твору, характеризують й телеформат. Водночас, виявлені особливі ознаки, притаманні саме телеформату, що дало підстави визначити правову природу телеформату як виду аудіовізуального твору. На основі виявлених особливостей телеформату обґрунтовується його нетотожність програмі (передачі) мовлення. В якості визначальної риси, яка дозволяє вирізнити телеформат серед інших видів аудіовізуальних творів, а також програми (передачі) мовлення, визначена його здатність до адаптації з урахуванням національних особливостей, аудиторії глядачів та інших факторів. При цьому кількість варіантів адаптації телеформату не лімітована. Аналіз судової практики Німеччини, Бразилії, Данії, Великобританії з розгляду справ щодо порушення прав на телеформат дозволив констатувати існування різних підходів до визначення його правової природи, чому сприяє відсутність віднесення телеформату до об'єктів права інтелектуальної власності на законодавчому рівні, що пов'язано, зокрема, зі складною внутрішньою структурою цього об'єкта, яка за наявності правової невизначеності його суті, створює підґрунтя для вільного її тлумачення. Обґрунтовується, що ідентифікація телеформату лежить у площині творчого об'єднання всіх елементів його внутрішньої структури, формулюється визначення поняття «телеформат».

У підрозділі 1.2. *«Процес створення телеформату як основа трансформації об'єктивної форми його вираження»* визначено, що телеформат належить до складних творів завдяки участі у його створенні колективу авторів, включенню до його структури як раніше створених творів, так і тих, що спеціально створені для конкретного телеформату, об'єднання у телеформаті як об'єктів авторського права, так і суміжних прав. Обґрунтовується, що процес створення телеформату, структурно складається зі стадій, кожна з яких характеризується суб'єктивним складом, характером діяльності та результатом, який може бути, а може й не бути об'єктом правової охорони. Доводиться, що перша стадія створення телеформату характеризується реальною ідеєю, яку можливо втілити в життя, проте об'єктом правової охорони на цій стадії може бути лише інформація з обмеженим доступом, що містить відомості про ідею, яка може отримати правову охорону в режимі комерційної таємниці. Визначено, що на другому етапі створення телеформату ідея втілюється у літературний твір у вигляді сценарію, який охороняється авторським правом, а третій етап характеризується змішаною зовнішньою формою вираження телеформату – частково у вигляді фрагментів аудіовізуального твору, частково - літературного твору в частині, що не була використана при зйомці. Четвертий етап характеризується створенням *«Біблії телеформату»*, яка регламентує всі основні складові телеформату для подальшого його використання. Обґрунтовується, що самостійним об'єктом правової охорони може бути також його оригінальна назва: як частина твору охороняється авторським правом; як торговельна марка – правом промислової власності. Наголошується, що всі форми об'єктивного вираження телеформату на різних етапах його створення пов'язані з певними об'єктами права інтелектуальної власності, які набувають правової охорони та підлягають захисту відповідно до положень, визначених у законодавстві України. Це дозволяє застосувати існуючі правові механізми захисту телеформату на різних етапах його життєвого циклу, про що свідчить судова практика як в Україні, так і в зарубіжних

країнах, проте наведене ніяким чином не може впливати на обсяг правової охорони телеформату як цілісного об'єкта авторського права.

У підрозділі 1.3 «Структура телеформату та характеристика його елементів» визначено, що основним елементом структури телеформату є сценарій, який за своєю правовою природою є спеціально створеним твором для телевізійної індустрії, може самостійно використовуватися, та підлягає правовій охороні як об'єкт авторського права. До внутрішніх елементів телеформату віднесена також тема телеформату, його ідейний зміст, сюжетне ядро (сюжет), виразність декоративних засобів та система образів. Доведено, що саме аналіз внутрішніх елементів телеформату є тим ідентифікатором, що дозволяє встановити неправомірне використання телеформату, а також визначитися з подальшим обсягом правової охорони та захисту прав.

Обґрунтовується, що не всі елементи внутрішньої структури можуть отримати правову охорону нормами авторського права, проте всі вони разом забезпечують створення оригінального результату творчої діяльності, спрямовані на реалізацію творчої ідеї, утворюють нерозривне ціле, що унеможлиблює виключення з внутрішньої структури телеформату будь-якого елементу, створюють основу для його ідентифікації.

Пропонується розширити кваліфікуючі ознаки персонажу як елементу твору. Досліджується питання щодо можливості виокремлення різних елементів внутрішньої структури як самостійного об'єкта правової охорони. Розкривається співвідношення понять «персонаж» та «сценічний образ», обґрунтовується, що імпровізація, за умови її творчого характеру, є об'єктом правової охорони та елементом телеформату, доводиться, що об'єктом правової охорони має бути система образів телеформату за наявності такої їх ознаки як оригінальність. Аналіз судової практики свідчить, що більшість спорів стосується не персонажів літературного твору, а використання їх візуалізацій, які створені іншими художніми засобами, аніж слово, а також використання імені персонажу. Констатується, що проблема правової охорони персонажу як самостійного об'єкта авторського права, залишається відкритою, що пояснюється відсутністю єдиної концептуальної основи для вирішення цього питання на законодавчому рівні. Обґрунтовано, що реєстрація оригінальної назви телеформату у якості торговельної марки є додатковою гарантією його захисту в разі порушення прав на нього. Торговельна марка, під якою вводиться в цивільний обіг телеформат, крім функції рекламування виконує ще функцію індивідуалізації виробника телеформату, є елементом механізму формування його репутації, а також виконує функцію індивідуалізації власне самого телеформату.

Розділ 2 «Суб'єкти авторського права на телеформат» складається з трьох підрозділів, у яких досліджуються питання суб'єктного складу авторського права на телеформат, особливостей правового статусу продюсера, телестудії як суб'єктів авторського права на телеформат, діяльності організацій колективного управління щодо управління майновими правами на телеформат.

У підрозділі 2.1 «Загальна характеристика суб'єктів авторського права на телеформат та їх види», визначені особливості суб'єктного складу, виходячи з того, що телеформат є колективним твором, його структуру складає сукупність певних елементів, комбінація яких є характерною саме для певного телевізійного продукту. Правовідносини, що виникають як у процесі створення телеформату, так і його використання, характеризуються складним суб'єктним складом.

Обґрунтовується висновок, що телеформат є видом аудіовізуального твору, що дозволило при визначенні авторського складу керуватися ч. 1 ст. 17 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Водночас можливість суміщення авторами декількох функцій обумовлює особливості суб'єктного складу кожного конкретного телеформату. Зазначається, що на відміну від законодавства України, в законодавстві зарубіжних країн континентального права перелік авторів аудіовізуального твору є відкритим, а в країнах англосаксонського права існує концепція авторства на фільм, відповідно до якої первинним суб'єктом авторського права на аудіовізуальний твір може визначатися юридична особа - продюсер, або телестудія. Пропонується перелік авторів аудіовізуального твору залишити відкритим. Визначається, що відносини між колективом авторів можуть характеризуватися відносинами співавторства, а можуть і не підпадати під норми інституту співавторства. Наголошується, що авторський склад конкретного телеформату залежить від видів і способів вираження результату творчої діяльності відповідно до «біблії телеформату». Доводиться, що визначення правового статусу авторів телеформату пов'язується зі створенням відповідного елементу телеформату. Обґрунтовується неможливість визнання за ними авторського права на телеформат як кінцевий продукт, втілений в аудіовізуальний твір. Таким суб'єктом може бути продюсер, телестудія та/або телеорганізація, на підставі укладених договорів з авторами. Пропонується авторське визначення поняття «колективний твір». Обґрунтовується, що введення в законодавство України такої категорії спрямовано на подолання існуючої прогалини у законодавстві України, а віднесення до нього телеформату надасть можливість розкрити його сутність та визначити коло суб'єктів авторського права.

У підрозділі 2.2. «Телестудія та організація мовлення як суб'єкти права на телеформат» розкрито особливості теоретичних підходів до вирішення питання набуття майнового авторського права на колективний твір юридичною особою. Визначається, що майнове авторське право телестудії або організації мовлення на телеформат носить похідний характер і характеризується, головним чином, правонаступництвом, що виникає на підставі договору передання майнових прав на результати творчої діяльності на етапі створення «біблії телеформату». Наголошується, що організуюча, координуюча та фінансова діяльність телестудії або організації мовлення при виробництві телеформату не може бути визначальною для наділення їх первинним авторським правом на телеформат, як це пропонують автори концепції фікції авторського права юридичної особи, оскільки це суперечить доктрині авторського права. Дослідження практики укладання договорів про передання майнових прав на окремі твори як елементи телеформату юридичній особі та судової практики з розгляду справ щодо захисту прав на телеформат, дозволило сформулювати низку пропозицій та практичних рекомендацій для сторін таких договорів з метою уникнення у подальшому конфліктних ситуацій. Визначається особливий статус телевізійного продюсера як суб'єкта прав на телеформат. Вказується на відсутність у законодавстві України уніфікованого поняття даного терміну. Сформульовано авторське визначення цього терміну та запропоновано ним доповнити ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та внести відповідні зміни до інших законодавчих актів, які оперують цим поняттям. Обґрунтовується, що ефективне функціонування організацій мовлення у новому інформаційному середовищі вимагає використання ними не лише традиційних, а й нових засобів комунікацій та цифрових технологій. Наголошується

на необхідності розширення переліку способів використання передач (програм) організацій мовлення шляхом Інтернет-мовлення із закріпленням виключного права надавати дозвіл на використання передач (програм) мовлення відповідними способами. Вказується на існування проблеми уніфікації термінології щодо визначення прав організацій мовлення в Законі України «Про авторське право і суміжні права» та ЦК України, невідповідність норм законодавства України актам ЄС та міжнародному законодавству, що вимагає вирішення шляхом внесення необхідних змін до законодавства України.

У підрозділі 2.3. «*Організація колективного управління майновими правами на телеформат*» досліджується місце вказаних організацій у процесі комерціалізації телеформату, аналізуються переваги та недоліки концепції «розширеного колективного управління», передбаченої в Законі України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», яка в цілому відповідає міжнародній практиці, проте не враховує можливості набуття майнових прав на телеформат та управління цими правами. Доводиться, що існують причини, у зв'язку з якими майнові права на телеформат сьогодні не можуть перебувати в колективному управлінні. До них належить відсутність: визначення телеформату як об'єкта авторського права у законодавстві, суб'єктного складу на телеформат; чіткої регламентації правовідносин, що виникають при використанні телеформату. Наведене негативно позначається на практиці використання телеформатів, свідченням чого є низка судових справ, зокрема й тих, що розглядалися в Україні

Розділ 3 «Правові форми створення та використання телеформату» складається з трьох підрозділів, присвячених дослідженню договірних форм створення та використання телеформату, особливостям використання телеформату шляхом адаптації та зарубіжного досвіду захисту прав на телеформат в аспекті його використання, а також підвищенню якості правового регулювання відносин щодо створення та використання телеформату.

У підрозділі 3.1. «*Поняття та види договорів на створення та використання телеформату*» розглянуто особливості договірного регулювання відносин, що виникають у процесі створення та використання телеформату. Наголошується на існуванні неузгодженості договірних конструкцій щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти права інтелектуальної власності, передбачені в ЦК України та Законі України «Про авторське право і суміжні права», в тому числі й на відсутності уніфікованих видів договорів. Обґрунтовується, що будь-який договір щодо телеформату виконує усі функції, притаманні цивільно-правовому договору, а саме: регулятивну, координаційну, організаційну, контрольну та охоронну. Виходячи з того, що кожна стадія створення телеформату характеризується відповідним змістом, суб'єктним складом та результатами діяльності, запропонована класифікація договорів, які використовуються у процесі створення та використання телеформату. Визначено, що особливістю сценарного договору на створення телеформату, як різновиду авторського договору, є вимога про створення «біблії телеформату». Визначено, що виконавцем за цим договором може бути авторський колектив. Суб'єктний склад, права та обов'язки сторін договору мають свою особливість: кожен з авторів може використовувати різні засоби втілення та вираження результатів власної творчої діяльності; сценарій створюється за ініціативою замовника, йому й належить визначення основної сюжетної лінії; участь кожного зі співавторів передбачається не угодою між співавторами, а договором

між авторами та замовником; загальним обов'язком учасників колективу є дотримання умов конфіденційності; спільні зусилля всіх і кожного можуть бути спрямовані на узгодження, у разі потреби, окремих частин сценарію; у цьому випадку не застосовується представництво інтересів співавторів особою, уповноваженою авторським колективом, у відносинах із третіми особами, в тому числі з замовником. Обґрунтовується, що майнові права на телеформат не можуть бути предметом договору купівлі-продажу, міни або договору дарування. Підкреслюється, що керуючись принципом свободи договору, сторони можуть укласти змішані договори, які містять елементи різних договорів, таким зокрема є договір про створення за замовленням і використання телеформату. З метою посилення гарантій захисту прав малолітніх осіб пропонується доповнити перелік правочинів, які не може вчиняти опікун, зокрема опікун має діяти в інтересах малолітньої особи, відтак не може безоплатно розпоряджатися майновими правами на твір, створений такою особою, та внести відповідні доповнення до статті 68 ЦК України. Розгляд питань щодо співвідношення авторського та ліцензійного договорів дав підстави для висновку про доцільність узгодження положень ЦК України та Закону України «Про авторське право і суміжні права» в частині уточнення найменувань договорів та внесення пропозиції назву «авторський договір» замінити на «ліцензійний договір». Окрема увага приділена дослідженню продюсерського договору, відносно якого у доктрині права не сформувалася єдина думка. Узагальнено риси, що йому притаманні, обґрунтовано висновок про віднесення цього договору до виду універсальних договорів.

У підрозділі 3.2 «*Регламент адаптації телеформатів та його захист*» наголошується, що однією із головних вимог до телеформату є адаптація твору, з можливістю видалення абстрактних компонентів, притаманних іноземному варіанту телеформату, заміни їх на специфічні маркери національної приналежності. Здатність телеформату до адаптації є однією з його ознак, що визначає правову природу телеформату, дає можливість розмежувати телеформат з програмою (передачею) мовлення. Здійснений аналіз змісту понять «адаптація твору» та «переробка твору» дозволив виявити загальні та відмінні ознаки, що їх характеризують, довести можливість відсутності творчого елементу при створенні адаптації, а відтак і авторства на адаптований об'єкт. Виявлена основна тенденція у правовому регулюванні відносин стосовно використання твору шляхом адаптації, що полягає у максимальному обмеженні правовласника (покупця) телеформату в обов'язку переробки та закріплення за правовласником оригінального (первинного) права на попереднє схвалення адаптованого телеформату перед його публічним використанням. Акцентується увага на доцільності уніфікації строків чинності майнових прав на всі елементи, що входять до структури телеформату (об'єкти авторського права та об'єкти суміжного права), з урахуванням європейського законодавства, що стане додатковою гарантією охорони та захисту прав суб'єктів на телеформат. Обґрунтована можливість правомірного використання як оригінального, так і адаптованого телеформату, в режимі вільного використання творів, передбаченого законодавством про авторське право і суміжні права, наприклад для відтворення уривків оприлюдненого телеформату як ілюстрацій для навчання за умови, що обсяг такого відтворення відповідає зазначеній меті. Визначено, що при створенні адаптованої версії телеформату здійснюється часткова переробка сценарію телеформату у зв'язку з представленням його в іншомовному середовищі, яка полягає в обробці змістовного та стилістичного навантаження, а

також коригуванні змісту тексту та спрощенні складних лінгвістичних конструкцій. У деяких випадках мовні особливості можуть вплинути на сюжет твору. Доведено, що елементом телеформату, що не підлягає адаптуванню є «біблія телеформату», оскільки її не можна відокремити від сценарного твору в цілому і використати її з іншою метою, ніж зйомка конкретного телеформату. Не підлягає адаптації й результат творчої діяльності режисера, як складовий елемент телеформату, оскільки творчість режисера з одного боку вважається процесом, який неможливо відокремити від телеформату, а з іншого - цей процес має об'єктивну форму вираження в режисерському телесценарії. Доведено, що самостійним об'єктом адаптації телеформату є акторська гра, оскільки просте копіювання пластики, жестів, міміки закордонних колег призводить до втрати національної індивідуальності, а відтак справляє негативне враження на глядацьку аудиторію. Музика як елемент телеформату при адаптації, може бути замінена локальною версією, а може бути залишена без змін. Окрема увага приділяється назві телеформату як об'єкту адаптації. Формулюється висновок, що вона переважно залишається незмінною, проте не виключається можливість її адаптації у процесі перекладу на іншу мову, розраховану на певну територію, звичаї та культурно-ідеологічні особливості сприйняття.

У підрозділі 3.3 «Зарубіжний досвід захисту прав на телеформат» підкреслюється неоднозначність визначення прав на телеформат, яка існує не лише в Україні, а й в зарубіжних країнах. Загальною причиною для всіх без винятку держав є невизнання телеформату як самостійного об'єкта правової охорони та захисту прав на законодавчому рівні, що призводить до збитків, понесених при недозволеному використанні телеформатів, перешкоджає залученню інвестицій при їх виробництві, появі та напрацюванню суперечливої судової практики розгляду спорів щодо створення та використання телеформатів. Наголошується, що одним з елементів механізму охорони прав на телеформат став міжнародний реєстр телеформатів, створений Асоціацією з визнання та захисту форматів «FRAPA» за підтримки ВОІВ. Акцентується увага на тому, що реєстрація у вказаному реєстрі є одним з доказів належності особі прав на телеформат. Аналізується діяльність вказаної асоціації, зокрема її посередницька функція при врегулюванні конфліктів, здійсненні аналізу проектів щодо наявності плагіату та надання допомоги у складанні «біблії телеформату» й оцінці ринкової вартості. Доводиться наявність конфлікту між економічною реальністю виробництва телеформату та станом правового забезпечення охорони та захисту прав на телеформат, що породжує проблемні питання, які неминуче виникають на практиці. Аналіз правозастосування дозволив дійти висновку, що кожна країна вирішує ці проблемні питання по-своєму, зокрема, шляхом застосування норм законів та правил про недопущення недобросовісної конкуренції, шляхом захисту ділової репутації. Досліджено заходи протидії розголошення та несанкціонованого використання конфіденційної інформації щодо створення та використання телеформату в аспекті зниження комерційних ризиків. Доведено, що універсальним засобом зменшення комерційних ризиків є використання договірної механізму як засобу забезпечення: збереження відомостей та інформації щодо створення та виробництва телеформату в режимі конфіденційної інформації; майнових інтересів авторів телеформату; протидії плагіату та незаконному запозиченню сюжетної лінії телеформату. На основі виявлення загальних тенденцій та причин, що обумовлюють існуючий стан охорони та захисту прав на телеформат в зарубіжних країнах, визначені шляхи вирішення

зазначених проблем на міжнародному рівні за підтримки та участі ВОІВ – розробка спеціального закону або рекомендацій щодо механізму правової охорони та захисту прав на телеформат.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження механізму правової охорони телеформату як об'єкта авторського права на основі положень доктрини цивільного права, права інтелектуальної власності, у тому числі й авторського права, національних та міжнародних законодавчих актів, європейської практики, Угоди про асоціацію України з ЄС, Угоди ТРІПС, а також правозастосування у сфері захисту прав інтелектуальної власності на телеформат в Україні та зарубіжних країнах, сформульовано наступні основні висновки відповідно до поставлених мети й завдань дослідження:

1. Виявлено, що національне законодавство та законодавство зарубіжних країн, міжнародні акти у сфері права інтелектуальної власності, у тому числі авторського права, в частині створення ефективної системи правової охорони телеформату як об'єкта авторського права до сьогодення часу не має єдиної концептуальної основи, така система досі залишається вразливою, а існуючі підходи до визначення правової природи телеформату в однаковій мірі тяжіють як до авторського права, так і до права промислової власності.

2. Доведено, що телеформат є видом аудіовізуального твору. Ознаки, що характеризують телеформат, можливо умовно поділити на три групи. Першу групу складають ознаки, притаманні будь-якому твору як об'єкту авторського права - творчий характер та об'єктивна форма вираження. Другу групу утворюють ознаки, притаманні аудіовізуальному твору: 1) наявність серії зафіксованих та пов'язаних між собою кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів; 2) наявність візуального ефекту руху; 3) використання відповідних технічних засобів; 4) призначення для зорового та слухового сприйняття; 5) телеформат є результатом діяльності колективу авторів та має колективний характер створення. До третьої групи належать особливі ознаки, що у своїй сукупності притаманні саме телеформату: 1) являє собою сукупність різноманітних відомостей і матеріалів, які визначають творчу концепцію; 2) містить шаблон для відтворення; 3) призначений для багаторазового відтворення різноманітними засобами; 4) є проектом, готовим до локальної адаптації (телеформат може неодноразово змінюватися під впливом національних особливостей, притаманних різним державам та з урахуванням інтересів аудиторії). Відмінність телеформату від телевізійної програми полягає в тому, що трансляція останньої не має властивості до адаптації, оскільки побудована, головним чином, на технічних, національних елементах, які не можливо замінити або адаптувати.

3. Визначено, що телеформат - це складний об'єкт телевізійного виробництва, об'єкт авторського права, являє собою сукупність певних елементів, як охоронюваних, так і не охоронюваних, що утворюють його внутрішню структуру, комбінація яких є характерною саме для даного телеформату та яка надає йому здатності до ідентифікації серед інших подібних об'єктів. Об'єктивною формою вираження телеформату є його аудіовізуальне відображення (зображення) на будь-якому екрані, отримане шляхом відтворення відповідними засобами при застосуванні технічних пристроїв. Телеформат органічно поєднує в собі як

результати творчої діяльності, так і результати діяльності утилітарного (не творчого) характеру, при цьому поєднання творчих результатів не утворює збірку творів.

4. Обґрунтовано, що ознака телеформату як колективного твору є ключовою і визначальною для виявлення не лише його сутності, а й встановлення та координації правових зв'язків між елементами, що становлять його внутрішню структуру. Доведено, що ознака «колективності» телеформату проявляється у поєднанні в єдиному об'єкті різних результатів творчої, технічної та організаційної (продюсерської) діяльності, з одночасним поєднанням різних об'єктів, правова охорона яких здійснюється нормами різних інститутів права, характеризується різним правовим режимом з одночасною неможливістю вилучення хоча б одного з елементів, що входять до його складу. Завдяки цьому телеформат набуває якості самостійного, цілісного об'єкта цивільного права, внутрішня структура якого характеризується таким поєднанням його елементів, яке надає йому нової якості, що є основою його ідентифікації.

5. Визначено, що окремі елементи телеформату можуть отримувати самостійну правову охорону як нормами авторського права (зокрема сценарій, оригінальна назва телеформату, оригінальна система образів (персонажів), оригінальні персонажі), так й поза межами авторського права. Наприклад, назва телеформату, за умови дотримання вимог закону, може набути правової охорони як торговельна марка. Відомості, що містяться у «біблії телеформату» про процес виробництва телеформату згідно зі сценарієм, про технологію виробництва для подальшого його використання, є інформацією, що за певних умов може отримати правову охорону як комерційна таємниця. Водночас така правова охорона окремих елементів внутрішньої структури телеформату не замінює його охорони як цілісного об'єкта авторського права, а може слугувати додатковою гарантією охорони та захисту телеформату у разі виникнення конфлікту інтересів, що вимагає вирішення у судовому порядку.

6. Виходячи зі складності структури телеформату як колективного твору та стадійності процесу його створення, обґрунтовано, що суб'єктний склад телеформату визначається колективом авторів, які своєю творчою діяльністю створюють телеформат. Доведено, що базуючись виключно на класичному розумінні співавторства визначити склад суб'єктів, які мають авторське право на телеформат можливо лише на перших стадіях створення телеформату, включаючи «Біблію телеформату», які не характеризуються створенням кінцевого продукту – телеформату як виду аудіовізуального твору. Учасниками заключної стадії створення та використання телеформату, як кінцевого продукту є продюсер, або організація мовлення, які творчого внеску у створення телеформату не вносять, але без участі яких результат творчої діяльності не зможе втілитися у кінцевий продукт, придатний до використання – телеформат як вид аудіовізуального твору. Саме вони беруть на себе усі фінансові та організаційні ризики й переважно набувають майнових авторських прав на кінцевий продукт, на відміну від авторів, які мають відповідні права на окремі елементи внутрішньої структури телеформату та можуть передавати майнові права на результати творчої діяльності.

7. Визначено, що законодавство України не містить єдиного визначення поняття «продюсер» та по-різному визначає його функції та сферу діяльності. Найвні колізії та прогалини існують не лише на рівні вертикальної ієрархії актів (ЦК України та спеціального законодавства у сфері авторського права), але й

горизонтальної (неузгодженість між Законом України «Про авторське право і суміжні права» та Законом України «Про кінематографію»), породжують істотні проблеми в процесі захисту прав інтелектуальної власності на телеформат. Обґрунтована доцільність вирішення цієї проблеми шляхом внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» та запропоновано наступне визначення терміну «продюсер - це особа, яка здійснює організацію та/або забезпечує фінансування створення та/або використання твору, бере на себе комерційні ризики та несе відповідальність за реалізацію твору».

8. На підставі дослідження законодавства у сфері авторського права та практики його застосування доведено наявність різних підходів до тлумачення змісту поняття «адаптація твору» та його співвідношення із змістом поняття «переробка твору». Доведено, що використання твору шляхом адаптації є пристосуванням твору до потреб певної аудиторії, соціально-політичних, національно-культурних та інших чинників, що існують у конкретному суспільстві і впливають на сприйняття твору при його публічному використанні. За своєю суттю таке використання може бути позбавлене творчого елементу, не призводить до появи похідного твору, не бути підставою для виникнення авторства на адаптований твір, межі адаптації не торкаються сутнісних елементів твору. На відміну від адаптації, що носить технічний характер, творча переробка твору призводить до появи похідного твору, який створений завдяки творчій діяльності автора переробки, є об'єктом авторського права, а його створення породжує авторство, за умови дотримання прав автора, твір якого зазнав переробки. Водночас, адаптація й переробка мають спільні риси, що призводять до помилкового їх ототожнення – внесення змін до оригінального твору не його автором/авторами, можуть бути орієнтовані на певну аудиторію або враховувати певні національні особливості.

9. Виявлені типові обставини, які існують в Україні, країнах ЄС, США та Великобританії, що обумовлюють потребу у розбудові механізму охорони та захисту телеформату на міжнародному рівні. Такою обставиною, насамперед, є можливість використання розкритої інформації про телеформат на етапі його виробництва та подальшого незаконного використання. Доведено, що формування уніфікованого підходу до визначення правової природи телеформату, встановлення кола суб'єктів авторського права на телеформат, підстав виникнення авторського права на телеформат та меж реалізації цього права передбачає прийняття спеціального міжнародного нормативного акту або відповідних роз'яснень ВОІВ.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у вітчизняних наукових фахових виданнях:

1. Федорова Н.В. Телеформат, як об'єкт правової охорони. Теорія і практика інтелектуальної власності, 2014. №4 С.29-34.
2. Федорова Н.В. Основні підходи до забезпечення прав на телеформат в США. Теорія і практика інтелектуальної власності, 2016. №6 С.31-38.
3. Федорова Н.В. Види телеформату, як об'єкта права інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності, 2017. №6 С.39-43.
4. Федорова Н.В. Телеформат як складова ринку інформаційних ресурсів. Трансляція та ретрансляція програм. Теорія і практика інтелектуальної власності, 2018. №5 С.11-17.
5. Федорова Н.В. Майнові інтереси виробників телевізійного формату. Теорія і практика інтелектуальної власності, 2019. №2 С.18-23.

6. Федорова Н.В. Майнові інтереси виробників телевізійного формату. Теорія і практика інтелектуальної власності, 2019. №2 С.18-23.

7. Федорова Н.В. Телеформат чи телепрограма?. Теорія і практика інтелектуальної власності, 2020. №1 С.13-20.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз:

8. Федорова Н.В. Телеформат, как коллективное произведение. *Legea si Viata*, 2016. № 4, С. 75- 79 (Республика Молдавия).

Опубліковані праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Федорова Н.В. Телеформат як об'єкт правової охорони. Застосування міжнародного та українського законодавства. Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: Збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів з проблем інтелектуальної власності (м. Київ, 18.09.2015р.). К: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка та НДІ ІВ НАПрНУ, 2015. С. 247-253.

10. Федорова Н.В. Не свій телеформат – нова проблема. Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Черкаси, 7-8.04.2015р.). Ч: Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького, 2015. С. 107-111.

11. Федорова Н.В. Телеформат і його автор. Український і міжнародний досвід. Особливості та тенденції розвитку правомочності в умовах трансформації суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 17.04.2015 р.). О: Одеськ. Наук. Ун-т ім. Мечникова, - Одеса, 2015. С. 104-105.

12. Федорова Н. В. Правовий захист протягом всього етапу розроблення телевізійного формату. *Právna veda a prax: výzvy moderných európskych integračných procesov: Medzinárodná Vedecká konferencia* (Bratislava, 27-28 novembra 2015 r.). В: Paneurópska vysoká škola, 2015. Р.251-253.

13. Федорова Н.В. Суб'єктний склад на телеформат як об'єкт авторського права. Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції ім.Ю.С.Червоного (Одеса, 18.12.2015р.). О: Фенікс, 2015. С.136-139.

14. Федорова Н.В. Назва телеформату як торговельна марка та право на отримання винагороди за її користування. Методологія оцінка вартості майнових прав інтелектуальної власності та практичні аспекти її застосування: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (24.09.2020р.). К: НДІ ІВ НАПрНУ, 2020. С. 46-49.

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати дисертації:

15. Федорова Н.В. Колективний твір – створення телеформату. Порівняльно-аналітичне право, 2015. №6 С.124-128.

16. Федорова Н.В. Адаптація телеформату як окремого об'єкта авторського права. Юридичний науковий електронний журнал, 2016. №2 С.46-50.

АНОТАЦІЇ

Федорова Н. В. Телеформат як об'єкт авторського права. *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. - Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України. Київ, 2021.

Дисертація присвячена дослідженню теоретичних та прикладних проблем цивільно-правового регулювання процесу створення та використання телеформату. У роботі здійснено науково-теоретичне обґрунтування цілісного механізму правової охорони телеформату як об'єкта авторського права, а також розроблено пропозиції та рекомендації, спрямовані на удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності та практики його застосування.

Виявлено та класифіковано ознаки телеформату, сформульовано його поняття. Визначено внутрішню структуру та зовнішню форму виразу телеформату, досліджено елементи внутрішньої структури телеформату та, визначено їх правову природу. Охарактеризовано сучасний стан охорони та захисту телеформату в Україні та в зарубіжних країнах. Виявлено систему суб'єктів авторського права на телеформат, запропоновано їх класифікацію. Досліджено види договорів, що укладаються у процесі створення та використання телеформату, розкрито особливості їх предмету та змісту. Визначено особливості адаптації телеформату.

Ключові слова: інтелектуальна власність; телеформат; авторське право, правова охорона; адаптація, аудіовізуальний твір; продюсер; договір, суб'єкт авторського права на телеформату.

Федорова Н. В. Телеформат как объект авторского права. *Квалификационная научная работа на правах рукописи.*

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. - Научно-исследовательский институт интеллектуальной собственности Национальной академии правовых наук Украины. Киев, 2021.

Диссертация посвящена теоретическим и прикладным проблемам гражданско-правового регулирования создания и использования телеформата. Теоретически обоснован целостный механизм правовой охраны телеформата как объекта авторского права, разработаны предложения и рекомендации по совершенствованию законодательства в сфере интеллектуальной собственности и практики его применения.

Выявлены признаки телеформата как вида аудиовизуального произведения, сформулировано его понятие. Определены внутренняя структура и внешняя форма выражения телеформата, исследована правовая природа элементов его внутренней структуры. Охарактеризовано современное состояние охраны и защиты телеформата в Украине и в зарубежных странах. Выявлена система субъектов авторского права на телеформат, предложена их классификация. Исследованы и определены особенности видов договоров, которые заключаются в процессе создания и использования телеформата. Определены особенности адаптации телеформата.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность; телеформат; авторское право, правовая охрана; адаптация, аудиовизуальное произведение; продюсер; договор, субъект авторского права на телеформат, телестудия, организация вещания.

Fedorova N.V. The television format as a subject matter of copyright. *Qualifying scientific work published as a manuscript.*

Thesis for the scientific degree of Candidate of Juridical Sciences on specialty 12.00.03 – civil law and the civil process; family law; international private law. – Scientific Research Institute of Intellectual Property of National Academy of Law Sciences of Ukraine. Kyiv, 2021.

The thesis focuses on the study of theoretical and applied problems of civil regulating the process of the television format creation and usage. The work carried out a scientific and theoretical substantiation of the integral mechanism of the television format legal protection as a subject matter of copyright, as well as the development of appropriate proposals and recommendations aimed at improving legislation in the field of intellectual property and its application practice.

Based on the processing of a large source base, the features of television format as a type of audiovisual work were revealed and classified, and its concept was formulated. The external form of the television format expression has been determined, which is manifested in the form of an independent, integral object of civil law in its audiovisual reflection (image) on any screen, obtained by reproducing by technical means. The elements of the television format internal structure are investigated, the combination of which gives it a new quality, which is the basis for its identification, selection among similar objects of legal protection; their legal nature is determined. The current state of the television format defense and protection in Ukraine and in foreign countries is characterized, problems and trends in the legal regulation of relations on television format are revealed, while attention is drawn to the necessity of unifying the terminology for audiovisual works, their creation and implementation. Based on the staged character of the television format creation process, features of creative results that characterize each stage, the content of the television format creation participants' activities, a system of copyright subjects for a television format is discovered, and their classification is proposed. Attention is paid to the fact that there is a lack of a definitive norm related to the "author" concept determination in the legislation of Ukraine and international legal acts. Thus, it is substantiated that the author of an audiovisual work is an individual who, by his creative intellectual labor, when creating a work, embodies his creative intention in it and/or determines the ways to implement it. It is justified that the television format is a collective work, and it is proposed to define the "collective work" notion as a product developed as a result of two or more authors' creative activity, which structurally can include an unlimited number of elements, regardless of the form of their expression, combined into a single whole. The substantiation is given that the television format as a collective work, developed because of creative activity of the authors' team represented from various art branches, consists of separate parts (elements), regardless of the external form of their expression, united by a single creative concept and form a single indissoluble whole. The legal basis for composing a team of authors, whose activities are aimed at creating a television format, which may not be characterized by co-authorship, are revealed. The impossibility of creating a television format exclusively by the creative work of authors, and so the recognition of their copyright to the television format as a final product embodied in an audiovisual work, is substantiated.

The necessity to expand the list of ways to use the programs of the broadcasting organizing by means of the Webcast with the assignment of corresponding rights to them is noted.

The types of contracts concluded in the process of the television format creation and usage have been investigated; the features of their subject and content in the process the television format creation and usage have been disclosed, and their classification has been proposed.

The features of the television format adaptation are determined. It is noted that the ability of a television format to adapt is one of its features, which determines the legal nature of a television format, makes it possible to differ the one from a broadcast program (transmission). The features of the television format adaptation deprived of a creative element are revealed, it is compared with the creative processing, the common and distinctive features are determined. The possibility of lawful use of both the original and adapted television format is substantiated in the free use of works provided for by the legislation on copyright and related rights, for example, for educational purposes, provided that the volume of such reproduction corresponds to the specified purpose. The elements of the television format internal structure are determined, which, when used by adaptation, can be changed, for example, actors' performance, the script as a result of translation, as well as those ones that cannot be changed - "the bible of the format", the name of the television format.

The practice of protecting rights on television format in foreign countries has been investigated. It is noted that the international registry of television formats, created by the Association for the Recognition and Protection of Formats "FRAPA", with the support of WIPO, has become one of the elements in the mechanism for the television format rights protection. Attention is focused on the fact that registration in the specified register is one of the proofs that the person is the owner of the rights to the television format. The ways of solving the problem of protection and enforcement of rights to television format at the international level with the support and participation of WIPO are determined.

Key words: intellectual property; television format; copyright, legal protection; adaptation, audiovisual work; producer; contract, the television format copyright holder, television studio, broadcasting organization.